

A táncház mozgalom Erdélyben¹

1977 februárjában létrejött (Kolozsvárott) az első olyan hangszeres együttes, amely kizárólag a népzene ősi rétegét műveli: a *Bodzafa hm!* Ezt követte sorban a *Barozda*, az *Ördögsekér*, a *Venyige* megalakulása, majd a *Harmat* folkegyüttes műfajváltó lépe: áttérése az eredeti népzene tolmácsolására.

A dallamanyagot a falusi cigány- és paraszttzenészekről gyűjtik, és kizárólag fül után tanulják meg. Ezt nem a kottaismeret hiánya miatt teszik — az együttes tagjai ugyanis többségükben hivatásos zenészek: zenei szakközépiskolák, zeneművészeti főiskolák hallgatói, zenetanárok —, hanem mert arra törekszenek, hogy az eredeti stílust minél jobban elsajátítsák.

Az együttesek táncházakban muzsikálnak Kolozsvárott, Csíkszeredán, Székelyudvarhelyen, és céljuk a még élő, eredeti népzene és népi tánc megismertetése és megszerettetése a fiatalokkal.

Hogy milyen méreteket öltött ez a mozgalom, azt táncházaink kívül bizonyítja a televízió Kaláka műsorára egyre nagyobb számban megjelenő — hívott és hivatlan — fiatalok száma. (*Kostyák Alpár*).

Tájaink több városi táncház működik: a közeljövőben elvégzendő feladat lenne tevékenységük elemzése, következtetések levonása. Véleményem szerint ennek a táncházaknak, amely ma este indul, laboratóriumi jellege kellene hogy legyen. Lehetségesnek tartok egy több ágú tevékenységet: a tánctanulás mellett beszélgetés, a néprajz szakembereivel, vagy vita-félórák megadott témáról. Az érzelmi választáson túl tehát azzal, hogy aki most itt van és itt lesz, nem diszkóklubban, nem más intézményes keretek között szórakozik, vagy nem ül otthon, nagyobb tér juthat az értékkereső együttgondolkodásnak. Eleve tudatos már az, hogy a táncház ez esetben nem egy faluközösség sajátos szórakozási alkalma, hanem különböző kollektívába tartozó, különböző érdeklődésű fiatalok péntek esti közös tevékenysége. Az is nyilvánvaló, hogy ez a kis alkalmi közösség, amely népi táncot óhajt tanulni, a parasztság értékei közül néhányat a magáénak választ: s ezek birtokában, ezek által meghatározottan képviseli el jövőjét. Az értékkereső gondoskodásnak ködoszlátónak kell lennie; múltbeli értékeket a mába csak a helyzetelemzés adta korrekciókkal lehet építeni.

A táncház egy új társadalmi tartalmak közé átültetett, formaalkító tevékenység. Szükségszerűen múlt is, de a jelenben eligazító erőt szolgáltató. De mindezek mellett és elsősorban: szórakozás. (*Gagyí József*)

Kolozsváron nehézkesen indult a táncház. A népzene és a népi táncot szerető muzsikások és a mind gyakrabban betérő fiatalok azonban rövid idő alatt megkedvelték a táncházat. Az *Ördögsekér* és a *Bodzafa* minden csütörtökön felváltva muzsikál, és mivel ekkor van kimenőjük a Kolozsváron „szolgáló” széki lányoknak, őket is elhívtuk a táncházba. Ez aztán megkönnyítette a táncoktatók munkáját. A megmagyarázott — és természetesen a gyakorlatban bemutatott — tánclépéseket úgy lehetett a legkönnyebben elsajátítani, hogy a városiak „összekeveredtek” a falusi táncosokkal. Sok idő telt el, amíg a széki fiúk is leküzdötték gátlásaikat és megtáncoltatták az idegen lányokat. A székieken kívül a Mezőség más falvaiból származó, Kolozsváron dolgozó fiatalok is kezdtek közénk járni. Ez tette lehetővé, hogy a Szovát, Vása, Vajdakamarás környéki táncokat is felvegyék műsorrendükbe.

Egy idő után azonban a lelkesedés kezdett lelohadni és a táncoktatás akadozott. A három „banda” elhatározta, hogy új táncházat szerveznek, a korábbi tapasztalatok alapján másképpen, úgyhogy ne csak szórakozni, táncolni járjanak ide a fiatalok, hanem közben tanuljanak is. A zenét és a táncot minden alkalommal ismeretterjesztő előadások előzik meg: *Beke György*, *Salamon Anikó*, *Szentimrei Judit* különböző néprajzi tájegységek szokásairól, viseletéről beszéltek. Előadásait diapozitívek vetítésével tették színesebbé. A résztvevők zenei anyanyelve gazdagodik azzal, hogy minden pénteken egy-egy új népdalt tanulnak, hogy ha szívüket-lelküket dalba akarják önteni, ne legyenek arra kényszerítve, hogy — *Szöcs István* jóslata szerint — „mindig csak azt fújják: Három varjú kaszál vagy Elvesztettem zsebkendőmet.” (*Kostyák Alpár*).

¹ Három írásból közlünk részleteket: *Kostyák Alpár*: Közös zene, közös éneklés, közös tánc. Művelődés, 1978. 8. sz. *Horváth Arany*: Az első táncház-találkozó. Művelődés, 1978. 12. sz. — *Gagyí József*: Táncház-megnyitó. A Hét, 1978. évi, őszi melléklete.

Alig nyíltak meg az első táncházak, máris különleges társadalmi érdeklődést vivtak ki maguknak, s íme, már meg is ülték első találkozájukat szeptemberben, Székelyudvarhelyen.

Kolozs megyéből megjelentek a székiek, a mezőségiiek, a méraiak, Hargitából a gyimesközéplokiak, a moldvai Diószénből *Demse Márton* mellett két lány is eljött. Ott voltak a csikszeredai táncházások és a Borozda együttes egyszál muzsikása, aki az udvarhelyi Venyigéhez csatlakozott.

Zeng az előcsarnok a táncról, a muzsikától, énektől két napon keresztül. A mezőségi legények a szállásról énekelve vonulnak a táncba, éppen mint otthon. Idősek térnek be a művelődési házba csodát látni. Egy munkáscsoport is betekint — talán nagygalambfalviak éppen —, megállnak és ott maradnak későig, éjszakáig... „Virágok közt virág voltam” — húzzák a muzsikások és százak hangján ismétlődik a szöveg. Eppen olyan stílusban, olyan hajlításokkal meg díszítésekkel, ahogyan a leelőhelyen szól. (*Horváth Arany*).

Az emberi természet egyik legalapvetőbb szükséglete, hogy ünnepeivel színezzé a mindennapokat. Önmagát és társait tiszteli meg akkor azzal, hogy más ritmusban mozog, szemlélődik, gondolkodik, kiszakad a mindennapok rohanásából, messzire tolja a köznapi érték kategóriákat: a szép, a fennkölt befogadására koncentrálnak, a közösség teret kitöltő erejére kíváncsi.

Ünnepelni jöjjünk mindig a táncházba; nagy-nagy szükségünk van a táncos ünnepekre! (*Gagyí József*)

A Honismeret első hat évfolyamának néhány tanulsága

Az elmúlt esztendőben VI. évfolyamát zárta a Honismeret. Hat év nem éppen hosszú időszak egy folyóirat életében, mégis alkalmas arra, hogy számvetést készítsünk az eddigi írások tematikai megoszlásáról és arról, hogy a megjelent cikkek és szerzőik milyen gyakorisággal képviselték és képviselik a különböző megyék és tájak honismereti mozgalmát. A hat évfolyam színvonalának megítélése természetesen nem a mi feladatunk, csupán arra vállalkozunk, hogy néhány, számadatokkal is kifejezhető tanulságot megfogalmazzunk.

A cikkek témakörök szerinti megoszlása

Végigtekintve az elmúlt évfolyamokon, azt látjuk, hogy a különböző témakörök aránya fokozatosan alakult ki és évről-évre meglehetősen ingadozik (1. táblázat). Ennek egyrészt az az oka, hogy a nagyobb szabású honismereti rendezvények (honismereti akadémiák, konferenciák, emlékülések stb.) jelentősen befolyásolják egy-egy évfolyam írásainak jellegét, másrészt pedig az, hogy a területi korlátok miatt nem mindig sikerül megvalósítani a különböző témájú írások közti kívánatos arányokat.

A cikkek témakörök szerinti megoszlása, %

1. táblázat

A témakör megnevezése	1973	1974	1975	1976	1977	1978	Átlag
Beszámoló a mozgalom eseményeiről	18,2	27,2	18,8	22,0	22,3	21,4	21,9
Elmélet, módszertan	3,6	17,0	16,0	14,5	9,8	13,9	13,1
Művelődéstörténet	9,1	8,5	9,4	5,0	5,2	18,5	9,5
Szakkörök, baráti körök	19,1	7,4	7,2	10,0	5,2	3,7	7,9
Hely- és üzemtörténet	6,4	4,8	9,9	5,0	7,8	10,6	7,5
Néprajz, népzene	9,1	3,7	3,9	2,0	2,1	6,0	4,1
Műemlék- és természetvédelem	1,8	2,7	2,8	5,5	0,5	1,4	2,5
Nemzetiség	2,7	1,6	2,8	3,5	3,1	0,9	2,4
Pályázat (kiírás és értékelés)	7,3	5,3	3,3	5,0	4,1	3,7	4,6
Gyűjtési útmutató	4,5	2,1	0,5	1,0	1,6	—	1,4
Könyvismertetés	18,2	19,7	25,4	26,5	38,3	19,9	25,1
Összesen %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
db	110	188	181	200	193	216	1088